

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO NGÂN HÀNG NHÀ NƯỚC VIỆT NAM
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGÂN HÀNG TP. HỒ CHÍ MINH

LÊ HOÀNG VINH

**CƠ CẤU VỐN
VÀ RỦI RO TÀI CHÍNH
TRONG DOANH NGHIỆP**

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

TP. Hồ Chí Minh, Năm 2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO NGÂN HÀNG NHÀ NƯỚC VIỆT NAM
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGÂN HÀNG TP. HỒ CHÍ MINH

LÊ HOÀNG VINH

**CƠ CẤU VỐN
VÀ RỦI RO TÀI CHÍNH
TRONG DOANH NGHIỆP**

Chuyên ngành: Tài chính – Ngân hàng

Mã số: 62.34.02.01

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: 1. TS. LÊ THỊ THANH HÀ

2. TS. TRẦN THỊ KỲ

TP. Hồ Chí Minh, Năm 2014

TÓM TẮT LUẬN ÁN

Luận án nghiên cứu cơ cấu vốn và rủi ro tài chính của các doanh nghiệp phi tài chính tại Việt Nam dưới góc độ quản trị tài chính, được thực hiện dựa vào dữ liệu thứ cấp từ báo cáo tài chính từ năm 2010 đến năm 2013 của 230 doanh nghiệp.

Phương pháp thống kê mô tả được sử dụng để nghiên cứu từng khía cạnh của cơ cấu vốn và rủi ro tài chính, theo đó, cơ cấu vốn của các doanh nghiệp nghiêng về nợ, nghiêng về nguồn vốn dài hạn và nhìn chung, nợ có tác động tích cực đến lợi nhuận dành cho chủ sở hữu, quy mô tài sản ngắn hạn đủ đảm bảo cho nợ ngắn hạn và lợi nhuận hoạt động đủ đảm bảo trang trải chi phí lãi vay, tuy nhiên, khả năng tạo tiền kém sẽ gây khó khăn cho khả năng chi trả bằng tiền của doanh nghiệp. Kết quả nghiên cứu cho thấy các doanh nghiệp đang tập trung nhiều vào mục tiêu lợi nhuận mà ít quan tâm đến dòng tiền hoạt động; ngoài ra, kết quả khảo sát ý kiến gợi ý quyết định cơ cấu vốn của doanh nghiệp chịu ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố và doanh nghiệp cần có thiết lập hệ thống cảnh báo rủi ro tài chính.

Bên cạnh đó, luận án sử dụng phương pháp phân tích hồi quy dữ liệu bảng cân bằng về mối quan hệ giữa mức độ sử dụng nợ trong cơ cấu vốn với từng biểu hiện của rủi ro tài chính theo mô hình các yếu tố tác động cố định và mô hình các yếu tố tác động ngẫu nhiên, theo đó, mức độ sử dụng nợ có ảnh hưởng cùng chiều đáng kể đến lợi nhuận dành cho chủ sở hữu, nhưng lại có ảnh hưởng ngược chiều đáng kể đến khả năng thanh toán nợ ngắn hạn và lãi vay. Kết quả gợi ý các doanh nghiệp cần đưa ra quyết định cơ cấu vốn với những điều kiện ràng buộc về lợi nhuận dành cho chủ sở hữu và rủi ro kiệt quệ tài chính.

Căn cứ kết quả nghiên cứu, luận án đưa ra các gợi ý cho doanh nghiệp Việt Nam, đó là: (i) Tích cực nghiên cứu và ứng dụng phân tích định lượng để đưa ra quyết định cơ cấu vốn, (ii) Điều chỉnh cơ cấu nợ theo hướng giảm bớt nợ vay, tập trung chủ yếu là giảm các khoản nợ vay có lãi suất cao, (iii) Điều chỉnh cơ cấu vốn theo hướng đến tương thích với cơ cấu tài sản, (iv) Chủ động nhận diện và dự báo rủi ro tài chính, (v) Chú trọng hơn đối với dòng tiền từ hoạt động kinh doanh, (vi) Gia tăng hiệu quả hoạt động đầu tư góp phần đảm bảo hiệu quả sử dụng nợ. Ngoài ra, luận án cũng đưa ra gợi ý hướng nghiên cứu trong tương lai liên quan cơ cấu vốn và rủi ro tài chính.

LỜI CAM ĐOAN

Tôi tên: **LÊ HOÀNG VINH**

Ngày, tháng, năm sinh: 19/05/1982; Nơi sinh: Càng Long, Trà Vinh.

Quê quán: Vũng Liêm, Vĩnh Long; Dân tộc: Kinh

Đơn vị công tác: Khoa Tài chính, Trường Đại học Ngân hàng TP. HCM.

Chỗ ở hiện tại: Chung cư 14-16, Trương Định, Quận 1, TP. HCM.

Là nghiên cứu sinh khóa XIV của Trường Đại học Ngân hàng TP. Hồ Chí Minh, chuyên ngành Tài chính – Ngân hàng (mã số: 62.34.02.01), với đề tài luận án:

CƠ CẤU VỐN VÀ RỦI RO TÀI CHÍNH TRONG DOANH NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: 1. TS. Lê Thị Thanh Hà

2. TS. Trần Thị Kỳ

Tôi cam đoan: Luận án nói trên là công trình nghiên cứu riêng của tôi, các nghiên cứu có tính độc lập với tinh thần làm việc nghiêm túc, không sao chép bất kỳ tài liệu nào và chưa được công bố toàn bộ nội dung này bất kỳ ở đâu; các số liệu, thông tin tham khảo đều được ghi rõ nguồn gốc, minh bạch và có trích dẫn theo quy định.

Tôi sẽ chịu trách nhiệm hoàn toàn về lời cam đoan danh dự của mình.

TP. HCM, ngày 05 tháng 01 năm 2015

Nghiên cứu sinh

LÊ HOÀNG VINH

DANH MỤC KÝ HIỆU, TỪ VIẾT TẮT

Ký hiệu, Từ viết tắt	Diễn giải đầy đủ	
	Tiếng Anh	Tiếng Việt
CA	Current assets	Tài sản ngắn hạn, hoặc là Tài sản lưu động
CR	Current ratio	Hệ số khả năng thanh toán hiện thời
D/E	Debt to equity ratio	Hệ số nợ trên vốn chủ sở hữu
DEBT_R	Debt ratio	Tỷ số nợ
EBIT	Earnings before interest and taxes	Lợi nhuận trước thuế và lãi vay
FEM	Fixed effects model	Mô hình các yếu tố tác động cố định
HĐKD	Operating activity	Hoạt động kinh doanh
H0	Null hypothesis	Giả thuyết H0 (giả thuyết không)
H1	Alternative hypothesis	Giả thuyết H1 (giả thuyết nghịch)
ICR	Interest coverage ratio	Hệ số khả năng thanh toán lãi vay
KNTT	Solvency	Khả năng thanh toán
LOG	Logarit	
M&M	Modigliani and Miller	
R ²	R-Squared	R bình phương, hoặc là hệ số xác định bội.
Rd hoặc RD_AT	After-tax cost of debt	Chi phí sử dụng nợ bình quân sau thuế
RD_BT	Before-tax cost of debt	Chi phí sử dụng nợ bình quân trước thuế

Ký hiệu, Từ viết tắt	Diễn giải đầy đủ	
	Tiếng Anh	Tiếng Việt
REM	Random effects model	Mô hình các yếu tố tác động ngẫu nhiên
ROA	Return on assets	Suất sinh lời trên tài sản
ROE	Return on equity	Suất sinh lời trên vốn chủ sở hữu
ROI	Return on investment	Tỷ lệ hoàn vốn
SD	Standard Deviation	Độ lệch chuẩn
WACC	Weighted average cost of capital	Chi phí sử dụng vốn bình quân, hay chi phí vốn trung bình có trọng số

DANH MỤC BẢNG BIỂU

Bảng 1.1: So sánh nợ và vốn chủ sở hữu	3
Bảng 1.2: So sánh nguồn vốn ngắn hạn và nguồn vốn dài hạn	4
Bảng 2.1: Chỉ tiêu đo lường cơ cấu vốn – khía cạnh thứ nhất	40
Bảng 2.2: Chỉ tiêu đo lường cơ cấu vốn – khía cạnh thứ hai	41
Bảng 2.3: Giả thuyết nghiên cứu và mô hình hồi quy dự kiến	49
Bảng 3.1: Các trường hợp về hiệu quả sinh lời của vốn	51
Bảng 3.2: Thống kê mô tả về hiệu quả sinh lời của vốn	52
Bảng 3.3: Các trường hợp vốn lưu động ròng	52
Bảng 3.4: Các trường hợp tài trợ tài sản ngắn hạn bằng nguồn vốn dài hạn	53
Bảng 3.5: Các trường hợp tài trợ tài sản dài hạn bằng nguồn vốn ngắn hạn	53
Bảng 3.6: Các trường hợp của ngân lưu ròng HĐKD	54
Bảng 3.7: Thống kê mô tả ngân lưu ròng HĐKD	54
Bảng 3.8: Thống kê mô tả D/E bình quân	55
Bảng 3.9: Các trường hợp tỷ lệ nợ vay bình quân trên nợ bình quân	55
Bảng 3.10: Các trường hợp tỷ lệ nợ ngắn hạn bình quân trên nợ bình quân	56
Bảng 3.11: Thống kê mô tả tỷ trọng nguồn vốn dài hạn trong tổng nguồn vốn ...	56
Bảng 3.12: Các trường hợp tỷ lệ vốn chủ sở hữu bình quân trên nguồn vốn dài hạn bình quân	57
Bảng 3.13: Mục tiêu của quyết định nguồn vốn	58
Bảng 3.14: Yếu tố ảnh hưởng đến quyết định nguồn vốn	59
Bảng 3.15: Thống kê mô tả tác động của nợ đến ROE	60
Bảng 3.16: Các trường hợp tác động của nợ đến ROE	60
Bảng 3.17: So sánh mức độ phân tán ROA và ROE	61
Bảng 3.18: Các trường hợp tác động của nợ vay đến lợi nhuận	61

Bảng 3.19: Thống kê mô tả hệ số KNTT hiện thời	62
Bảng 3.20: Các trường hợp hệ số KNTT hiện thời	63
Bảng 3.21: Các trường hợp vòng quay tài sản ngắn hạn	63
Bảng 3.22: Các trường hợp KNTT bằng tiền từ HĐKD	64
Bảng 3.23: Thống kê mô tả tỷ lệ ngân lưu ròng HĐKD trên nợ vay ngắn hạn	65
Bảng 3.24: Các trường hợp hệ số KNTT lãi vay	65
Bảng 3.25: Thống kê mô tả hệ số KNTT lãi vay	66
Bảng 3.26: Các biểu hiện khác nhau của rủi ro tài chính	67
Bảng 3.27: Nguyên nhân dẫn đến phát sinh rủi ro tài chính	67
Bảng 3.28: Biện pháp nhận diện và kiểm soát rủi ro tài chính	68
Bảng 3.29: Nguyên nhân dẫn đến sự hạn chế trong việc kiểm soát rủi ro tài chính	69
Bảng 3.30: Kết quả hồi quy ROE với các biến độc lập theo FEM	70
Bảng 3.31: Kết quả hồi quy ROE với các biến độc lập theo REM	70
Bảng 3.32: Kiểm định Hausman – Trường hợp ROE và các biến độc lập	71
Bảng 3.33: Kết quả hồi quy CR với các biến độc lập theo FEM	72
Bảng 3.34: Kết quả hồi quy CR với các biến độc lập theo REM	72
Bảng 3.35: Kiểm định Hausman – Trường hợp CR và các biến độc lập	73
Bảng 3.36: Kết quả hồi quy ICR với các biến độc lập theo FEM	74
Bảng 3.37: Kết quả hồi quy ICR với các biến độc lập theo REM	74
Bảng 3.38: Kiểm định Hausman – Trường hợp ICR và các biến độc lập	75
Bảng 4.1: Đánh giá mức độ hài lòng đối với các hệ số tài chính	92

DANH MỤC HÌNH

Hình 1.1: Các mục tiêu quản trị tài chính doanh nghiệp	2
Hình 1.2: Chi phí sử dụng vốn theo quan điểm truyền thống	5
Hình 1.3: Chi phí vốn theo cách tiếp cận lợi nhuận hoạt động ròng	7
Hình 1.4: Nguyên tắc tổng giá trị không đổi theo quan điểm M&M	8
Hình 1.5: Giá trị doanh nghiệp theo M&M có thuế	9
Hình 1.6: Chi phí sử dụng vốn theo M&M có thuế	10
Hình 1.7: Giá trị doanh nghiệp theo lý thuyết đánh đổi	12
Hình 1.8: Thứ tự ưu tiên lựa chọn nguồn tài trợ	13
Hình 1.9: Cơ cấu nguồn vốn phù hợp với cơ cấu tài sản	16
Hình 2.1: Thiết kế nghiên cứu mối quan hệ cơ cấu vốn và rủi ro tài chính	45
Hình 4.1: Quy trình nhận diện rủi ro tài chính	91
Hình 4.2: Các trường hợp của từng biểu hiện rủi ro tài chính	94
Hình 4.3: Quy trình ra quyết định đầu tư	99

MỤC LỤC

TÓM TẮT LUẬN ÁN	i
LỜI CAM ĐOAN	ii
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT	iii
DANH MỤC BẢNG BIỂU	v
DANH MỤC HÌNH	vii
MỤC LỤC	viii
MỞ ĐẦU	xii
1. Lý do lựa chọn lĩnh vực nghiên cứu	xii
2. Mục tiêu nghiên cứu	xiv
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	xv
4. Nguồn dữ liệu nghiên cứu	xvi
5. Phương pháp nghiên cứu	xvi
6. Những đóng góp của luận án	xvii
7. Kết cấu khái quát	xix
Chương 1: CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ BẰNG CHỨNG THỰC NGHIỆM	1
1.1. MỤC TIÊU VÀ CÁC QUYẾT ĐỊNH CƠ BẢN CỦA QUẢN TRỊ TÀI CHÍNH DOANH NGHIỆP	1
1.2. CƠ SỞ LÝ THUYẾT VỀ CƠ CẤU VỐN TRONG DOANH NGHIỆP	3
1.2.1. Cơ cấu vốn và các thành phần của cơ cấu vốn trong doanh nghiệp	3
1.2.2. Một số lý thuyết, quan điểm chủ yếu về cơ cấu vốn trong doanh nghiệp	4
1.2.2.1. <i>Quan điểm truyền thống</i>	4
1.2.2.2. <i>Cách tiếp cận lợi nhuận hoạt động ròng</i>	6
1.2.2.3. <i>Lý thuyết M&M</i>	7
1.2.2.4. <i>Lý thuyết đánh đổi về cơ cấu vốn</i>	11
1.2.2.5. <i>Lý thuyết trật tự phân hạng</i>	13
1.2.3. Cơ cấu vốn mục tiêu dưới góc độ quản trị tài chính doanh nghiệp	15